

MAREA NEAGRĂ - RAPORT DE FORȚE

THE BLACK SEA – FORCE RATIO

*Viceamiral (r) prof. univ. dr. ing. Ion Alexandru PLĂVICIOSU**

Rezumat: Acest articol analizează condiționările mai vechi și actuale din zona Mării Negre, consecutive: importanța economică și socială a zonei, faptului că aici se interferează culturi, religii și civilizații diferite, ocupării de către Rusia a Crimeii, necesității întăririi graniței de Est a NATO situată în zona contiguă a două țări membre.

Acțiunile destabilizatoare, generatoare de efecte negative ca migrația ilegală, criminalitatea organizată, reducerea potențialului de dezvoltare, amplificate de perpetuarea conflictelor înghețate din această zonă, sunt motive de îngrijorare atât la nivel regional cât și global.

În acest context se face o analiză comparativă a dotărilor în nave militare și în tehnica de luptă navală a țărilor riverane, cu o flotă semnificativă, se evaluează raportul de forțe, în prezent și în perspectivă și se avansează unele opinii privind îmbunătățirea acestuia în favoarea țărilor NATO.

Cuvinte-cheie: civilizații diferite; intrferare culturi; zona contiguă; migrație ilegală; conflicte înghețate; raport de forțe.

Abstract: This article analyzes the past and current conditions in the Black Sea region considering the following aspects: the economic and social importance of the area; the blending of many cultures, religions, and ethnicities; the occupation of Crimea by Russia; and the necessity of strengthening the eastern border of NATO in the contiguous zone of the two member states.

The destabilizing activities that generate negative response, such as illegal immigration, organized crime, decrease of potential development, are amplified by perpetuating the frozen conflicts in the area. They are reason for concern at the regional and global level.

In this context, we make a comparative analysis of the military vessels and combat equipment between the contiguous states which have a significant fleet. We evaluate the current and future relations of forces and present suggestions for improvements in favor of NATO members.

Keywords: different civilizations; intrferance of cultures; contiguous zone; illegal migration; frozen conflicts; force ratio.

Pentru clarificarea unor aspecte privind raportul de forțe la Marea Neagră se specifică în continuare unele particularități ale zonei respective, care condiționează interesele strategice și potențialul militar al statelor riverane și nu numai.

Particularitățile specificate ar putea fi:

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România

• Poziția privilegiată a României față de alte țări europene dezvoltate, respectiv ieșirea la Marea Neagră și controlul gurilor Dunării este de natură să justifice necesitatea abordării coerente a unor strategii și politici adecvate în măsură să asigure țării noastre avantaje economice, sociale și militare pe termen lung;

• Valorificarea eficientă și suverană a acestei poziții prin demersuri diplomatice, economice și militare este de natură să aducă importante avantaje strategice României și să amplifice cooperarea cu țările central europene, fără ieșire la mare, pe ruta Dunăre - Marea Neagră, folosind căile de transport și infrastructurile portuare românești, ca o veritabilă placă turnantă pentru transferul de tehnologii și materii prime între estul și vestul Europei;

• Existența porturilor maritime și fluviale cu o mare capacitate de operare mărfuri generale, mărfuri în vrac solide sau lichide, containere, gaze naturale, descoperirea și extracția petrolului din subsolul Mării Negre și extinderea în viitor a acestei exploatari, interesul pentru pescuit, reducerea gradului de poluare a mării și a gurilor Dunării, apărarea intereselor în zonele contigue și de interes economic ale României, dezvoltarea și securizarea căilor de navigație maritimă și fluvială, sunt obiective de forță a căror rezolvare este dependentă de creșterea puterii maritime a țării noastre;

• Marea Neagră este poziționată într-un spațiu cu multe probleme, aflat la confluența mai multor interese ale țărilor riverane. Astfel, Turcia și Bulgaria dețin jumătate din litoralul Mării Negre; Turcia controlează strâmtoarele de acces în zona Bosfor și Dardanele, iar Bulgaria deține două porturi importante după Istanbul, Burgas și Varna. Țară riverană este și Ucraina, aflată într-un conflict major, deschis cu Federația Rusă în urma anexării Crimeii, care însă se bucură, ca și Georgia, de o atenție specială din partea SUA și NATO. Și în sfârșit, Federația Rusă riverană prin Crimeia și portul Novosibirsk, posesoare a unei importante flote militare dislocată în zona Sevastopol;

• în zona Mării Negre se înfruntă rivalități mai mult sau mai puțin evidente legate nu numai de exploatarea relativ ușoară a petrolului ci și de eventualele rute de transport ale petrolului către Europa Occidentală inclusiv din Marea Caspică, cu rezerve estimate considerabile. Proiectul AGRI (Azerbaidjan - Georgia - România-Interconnection) va permite aducerea gazelor azere în Georgia unde vor fi lichefiate și transportate la Constanța cu nave specializate. De aici, după gazeificare, vor fi trimise prin Ungaria și Bulgaria în vestul Europei. Finalizarea acestui proiect va duce la pierderea poziției de lider pe piața a GAZPROM;

• Există o amenințare consistentă legată de mutarea rutelor de trafic de refugiați, în special din zonele de conflict din Irak și Siria, prin Turcia, Marea Neagră și România, în urma închiderii accesului prin Grecia și Macedonia;

• Zona Mării Negre și a Mării Caspice constituie o linie de demarcație între culturi și civilizații diferite, între islamism și creștinismul ortodox, generatoare de conflicte și tensiuni care pot pune probleme grave dezvoltării umane în special în contextul globalizării economice;

• În această zonă este dislocată o mare diversitate de forțe militare, cu dotări în tehnica de luptă atât clasică cât și nucleară. Există, în prezent, în Marea Neagră trei țări riverane, Turcia, România și Bulgaria care fac parte din NATO, Ucraina și Georgia care sunt interesate să facă parte din NATO, și Federația Rusă a cărei politică de expansiune

teritorială și de consolidare a unui statut de mare putere se află în contradicție profundă și evidentă cu scopurile și misiunile Alianței;

- Prin Convenția de la Montreux din 1936 se reglementează strict accesul navelor militare în Marea Neagră.

Turcia a fost desemnată să controleze și să aprobe intrarea navelor în Marea Neagră în condițiile respectării limitărilor impuse de Convenție: pentru țările riverane se admite trecerea prin strâmțori, care se anunță cu 8 zile înainte autorităților turce, fără limitări de tonaj, doar câte una pe rând; pentru navele militare aparținând altor țări deplasamentul maxim este limitat la 15 000 t.; pentru un grup de nave până la 9 unități se admite un deplasament total de 30 000 t.

Orice navă străină poate naviga în Marea Neagră, în condițiile specificate mai sus, maxim 21 de zile.

În acest context discuțiile avute în luna martie 2016 între miniștrii apărării din România și Bulgaria privind realizarea unei flote NATO în Marea Neagră, din care să facă parte în viitor și Turcia precum și alte nave aparținând membrilor NATO, pare să întâmpine, din start, serioase dificultăți de logistică și financiare.

Diversitatea de interese în zona Mării Negre, în mare parte antagoniste, a condus și la o paletă foarte largă a abordării soluționării acestora. Ideea principală care ar trebui să guverneze relațiile între statele din această zonă, în special dintre Rusia și NATO, ar trebui să plece de la principiul că o cooperare diplomatică și militară între factorii interesați reprezintă o șansă a stabilității, a transformării regiunii într-un teritoriu de dezvoltare economică, stabilitate politică și securitate. Managementul realist și înțelept al conflictelor înghețate, mai mult sau mai puțin, din această zonă ar contribui la eliminarea transformării acestora în conflicte armate dezastruoase pentru toți; strategiile UE și NATO trebuie conjugate într-un efort coerent pentru rezolvarea conflictelor înghețate, implementarea democrației, creșterea stabilității și prosperității.

În acest sens este relevantă poziția conciliantă a președintelui Comisiei Europene - Jean Claude Juncker care a afirmat că „trebuie făcute eforturi privind relațiile cu Rusia care trebuie tratată decent”.

De asemenea, analiști americani de top ca Stephen F. Cohen¹ îndeamnă la moderație în condițiile în care apreciază că războiul rece s-a adâncit și s-a instituționalizat prin transformarea războiului civil din Ucraina într-un război SUA - NATO - Rusia, prin intermediari, cu consecințe greu de evaluat, pentru toate forțele angajate în conflict.

Bazinul Mării Negre, dată fiind situația geopolitică actuală, poate deveni o zonă de confruntare caldă între NATO și Rusia fapt ce face necesară o evaluare a raportului de forțe ale flotelor ce acționează în acest areal.

Astfel, România și Bulgaria, țări membre NATO și riverane Mării Negre, aflate la granița estică a Alianței, se confruntă cu o situație dramatică privind potențialul de acțiune și capacitatea de reacție la o eventuală intervenție a Rusiei, care și-a dezvoltat și își dezvoltă potențialul ofensiv în această zonă validând afirmația fostului președinte al României

¹ Profesor la New York și Princeton University, membru al Council of Foreign Relations din New York, fost consilier al președintelui Bush sr.

Traian Băsescu, potzrivit căreia Marea Neagră tinde să devină „lac rusesc”.

Comparând tonajul navelor de luptă, tehnologiile folosite, dotarea acestora cu armament și tehnică, capacitatea de lovire, posibilitățile tactice și strategice, ale flotei militare ruse cu cele ale flotelor militare ale României și Bulgariei, dezavantajul ultimelor două țări este mai mult decât evident, atât în ce privește navele de suprafață și cele submarine, cât și mijloacele pasive de apărare a litoralului (barajele de mine), artileria și rachetele de coastă, mijloacele de descoperire și atac a submarinelor.

Privind flota militară a României, navele, în marea majoritate, sunt vechi, cu RK depășite, cu tehnologii uzate moral și fizic, cu mijloace modeste privind protecția navei împotriva rachetelor navă - navă, cu sisteme depășite de atac anti-submarin, cu lipsuri în infrastructura la sol pentru pregătirea rachetelor și torpilelor, cu deficiente în exploatare datorită lipsei pieselor de schimb din import și a combustibililor speciali, cu dotare săracă în domeniul simulatoarelor.

În perioada 05-10 februarie 2016 s-a prezentat în mass-media un extras din raportul Center for European Policy Analysis (CEPA), unde se menționau următoarele:

- România și Bulgaria sunt tot mai expuse presiunii Moscovei în bazinul Mării Negre, al cărei control este o componentă cheie a politicii revizioniste a Rusiei pentru a se reafirma ca un pol de putere în zona eurasiatică;

- Neglijarea flancului de securitate de la Marea Neagră de către SUA și NATO și neutralizarea de către Rusia, inclusiv prin cucerirea Crimeii, a litoralului estic și nordic, au expus tot mai mult România și Bulgaria presiunii Moscovei;

- Rusia a desfășurat numeroase nave și avioane purtătoare de rachete în regiunea Mării Negre, care împreună cu rachetele Iskander din Crimeea, țin sub raza lor de acțiune întregul litoral al Mării Negre;

- Escaladarea militară și nemilitară a Rusiei prezintă o amenințare pentru cele două state membre NATO expuse – România și Bulgaria. Se cunoaște că Rusia dispune în zona Mării Negre de capabilități militare navale și aeriene net superioare comparativ cu capabilitățile similare ale celor două țări. În plus, Federația Rusă are în program realizarea a încă 18 nave de luptă până în anul 2020, inclusiv bazele necesare la uscat precum și dotarea cu noi submarine de ultimă generație;

- Operațiunile NATO de la Marea Neagră sunt condiționate de Convenția de la Montreux, care prevede printre altele, că navele militare ale statelor neriverane nu pot staționa mai mult de 21 zile în acest teatru maritim;

- România nu este pregătită să facă față unei Mări Negre militarizate care ar pune în pericol rutele comerciale și resursele energetice din platforma continentală.

Posibilele efecte ale crizei de securitate ar consta în restricționarea legăturilor dintre porturile de la Marea Neagră și cele de la Dunăre din Europa Centrală, blocarea canalului Dunăre-Marea Neagră și limitarea legăturilor comerciale cu țările non-UE (Ucraina, Georgia, Turcia).

Dacă situația flotelor militare ale României și Bulgariei nu este mulțumitoare flota militară a Turciei este, din punct de vedere al capacității operative, la nivelul flotei ruse. Astfel, deși rușii au dislocate în Marea Neagră un crucisetor și un distrugător situația se schimbă în favoarea Turciei privind fregatele 16/2, submarinele 13/5, navele purtătoare de

rachete 21/6 și navele desant 15/9.²

Sa mai notam ca tehnica de lupta de la bordul navelor turcesti este de provenienta occidentala cu performante superioare în campul tactic Pe de alta parte rusii au un program bine sustinut financiar de modernizare a flotei din Marea Neagra, dotarea cu noi submarine, și pot, la nevoie, sa disloce aici nave din alte flote.

Revenind la raportul CEPA îngrijorare produc și următoarele observații referitoare la flota militară a României:

- capacitatea de luptă redusă a Marinei Militare a României, care „se bazează pe câteva fregate învechite susținute de o jumătate de duzină de corvete”;
- capacitățile militare depășite ale României și ritmul lent de modernizare a sistemelor antiaeriene, antirachetă și antinavă reprezintă pur și simplu un bonus pentru Moscova.

Plecând de la aceste două ultime observații alarmante, a fost întocmită o analiză succintă și nepărtinitoare a capabilităților de luptă maritime și fluviale ale Marinei Militare române.

Referindu-ne numai la navele de luptă maritime și fluviale, cu excepția fregatelor tip 122 și a trei corvete purtătoare de rachete, acestea au fost proiectate și construite în țară, în concepție proprie, fiind echipate cu armamente și tehnică de luptă importate din fosta URSS dar și de concepție proprie și fabricate de fosta noastră industrie de armament. Din păcate, după 1995 programul naval militar a fost întrerupt cu brutalitate, pierzându-se și experiența câștigată cu mari eforturi în acest domeniu, nu numai pentru nave ca atare cât și pentru echipamentele și tehnica de luptă din dotarea acestora.

În prezent, toate navele militare maritime și fluviale au duratele normate în serviciu privind executare lucrărilor de RK sau modernizare depășite, iar peste 75% din acestea au întreaga durată normată în serviciu depășită.

O primă concluzie, ce o semnalăm, este aceea că flota maritimă și fluvială de luptă a Marinei Militare este îmbătrânită și neperformantă, principalele cauze fiind:

- întreruperea programului de înzestrare cu nave, armament și tehnica de luptă a Marinei Militare;
- renunțarea la derularea programului de reparații capitale și de modernizare a navelor militare din înzestrare.

În ultimii 20 ani în înzestrarea Marinei Militare nu a intrat nici o navă militară cu o dotare completă privitor la armament și tehnică de luptă. Poate că afirmația este contrazisă în aparență de faptul că după anul 2010 au intrat în înzestrare cele două fregate tip 122, dar se cunoaște că acestea, raportat la dimensiunile mari pe care le au, sunt dotate numai cu câte un tun automat cal. 76 mm și un număr nesemnificativ de torpile antisubmarin.

Referindu-ne la aceste fregate, nu se poate trece peste observația că de la sosirea acestora în țară și până în prezent, nu a existat ministru care să fi venit la conducerea Ministerului Apărării Naționale și să nu fi promis reluarea programului de înarmare și modernizare cu tehnică militară a acestor nave, dar totul s-a rezumat la simple promisiuni fără acoperire.

² Jane's fighting ships ed. 2014

Desigur, navele noastre militare participă la o multitudine de antrenamente și exerciții comune cu alte forțe maritime NATO atât în zona Mării Negre cât și în alte zone, dar ne întrebăm cum vor fi în măsură să acționeze și să contracareze, cel puțin parțial, acțiunile maritime desfășurate de navele militare de suprafață și submarinele din zonă ale unui adversar probabil. Într-un conflict naval actual, acțiunile unei nave militare nu se rezumă numai la activități umanitare de salvare a vieții pe mare, ci va fi obligată să răspundă cu foc antiaerian, antinavă și antisubmarin. Aceasta implică faptul că, pe lângă o bună pregătire profesională, personalul militar de marină să dispună de nave de luptă adaptate și echipate conform cerințelor actuale ale războiului pe mare și la fluviu. Este îngrijorătoare situația prezentă a Marinei Militare române, care cu actuala dotare cu nave, armament și tehnică de luptă nu este în măsură să desfășoare asemenea misiuni reale.

Firesc, apare întrebarea: ce este de făcut? Ne complacem în continuare în aceeași situație motivată de insuficiența finanțării cheltuielilor de apărare sau depunem eforturi pentru a determina factorii de decizie în politica de apărare să-și schimbe atitudinea.

Una din variantele abordate în prezent constă în organizarea unei flote NATO compusă din distrugătoare, fregate și nave dragoare care să îndeplinească misiuni de antrenament și de supraveghere în apele internaționale. Propunerea este agreată de Guvernul României și va fi analizată la summitul NATO de la Varșovia din 8 și 9 iunie a.c. Dar această variantă prezintă o serie de inconveniente, cum ar fi:

- prevederea Convenției de la Montreux, prin care staționarea în Marea Neagră a navelor militare ale țărilor neriverane este limitată la o durată maximă de 21 zile;
- lipsa amenajărilor portuare, care să permită staționarea acestor nave;
- un rulaj continuu al navelor militare ale țărilor neriverane ce vor intra în componența acestor flote, aceasta ducând la costuri semnificative de resurse financiare și materiale care, probabil, vor fi suportate de statele membre NATO beneficiare (România și Bulgaria);
- constituirea unei structuri permanente mixte de comandă, finanțată, probabil, de țările beneficiare.

Chiar dacă această formațiune navală s-ar constitui, în componența acesteia ar urma să intre și nave ale Marinei Militare române. Analizând starea tehnică actuală a acestor nave, constatăm că nici o navă militară din înzestrare nu îndeplinește la un nivel de cel puțin satisfăcător cerințele privind includerea în această probabilă grupare navală.

Deși cadrele Marinei Militare au un nivel bun de pregătire, lucru demonstrat în aplicațiile maritime organizate în cooperare în cadrul NATO, lipsa infrastructurii tehnice moderne, specifică acțiunilor de luptă pe mare în etapa actuală sau starea de operativitate a acesteia scăzută, constituie un impediment major în îndeplinirea la un înalt nivel operativ, a misiunilor la Marea Neagră, rezultate din contribuția de securitate ce revine României ca apartenență la NATO, precum și a misiunilor de protejare a zonei de interes economic riverană țării noastre (resursele de materii prime, platformele maritime de foraj și extracție, rutele navelor comerciale).

O atenție deosebită trebuie acordată, în acest context, dotării Marinei Militare cu nave moderne multi-rol cu deplasamente până la 1500 t., dotarea cu cel puțin trei submarine clasice performante, executarea reparațiilor capitale și de întreținere la navele la care

termenele sunt depășite, realizarea unui sistem eficient de apărare a litoralului împotriva desantului maritim, atât cu mijloace pasive cât și cu artilerie și rachete sol-navă dispuse pe coastă, repunerea în funcțiune a poligoanelor de testare acustică și magnetică a navelor, elaborarea unui program de reducere a amprentei radar a navelor de suprafață.

Fără acest pachet minim de măsuri granița estică a NATO la Marea Neagră este vulnerabilă.

Concluzii

Este momentul ca factorul politic cu atribuții în domeniul apărării să ia în considerare necesitatea stringentă ca Marina Militară să dețină o flotă maritimă modernă, precum și dotarea apărării litoralului care, împreună cu forțe similare din cadrul alianței, să fie în măsură să prevină și să descurajeze un atac pe mare sau din aer asupra litoralului românesc și gurilor Dunării și să protejeze interesele economice ale României la Marea Neagră.

România fiind o țară cu resurse limitate nu va putea suporta, fără un management financiar adecvat în cadrul NATO, aceste deziderate. Având în vedere importanța strategică a României la granița estică a Alianței se impune o puternică ofensivă diplomatică - militară vizând asigurarea din exterior a sprijinului tehnologic și financiar necesar.

Este de la sine înțeles că nimeni nu va veni sau nu va fi dispus să ne apere litoralul maritim și gurile Dunării dacă România nu va demonstra că este în măsură să participe cu capacități credibile la misiuni reale pe mare.

BIBLIOGRAFIE

Jane's fighting ships ed. 2014

